

Forum for Leading International
Financial Institutions

Horizon Park Business Center
12 Amosova Street, 15 Floor
Kyiv, 03038, Ukraine
Phone: +380 44 490 58 06
Fax: +380 44 490 58 00

**Найкращі практики провідних банків України
з питань фінансового моніторингу**

Учасники зазначеного проекту:

АТ "ІНГ Банк Україна"

АТ "Кредитвест Банк"

АТ "Альфа-Банк"

АТ "Дойче Банк ДБУ"

АТ "Креді Агріколь Банк"

АТ "Піреус Банк МКБ"

АТ "Правекс Банк"

АТ "ПроКредит Банк"

АТ "Райффайзен Банк Аваль"

АТ "СЕБ Корпоративний Банк"

АТ "Сітібанк"

АТ "Укрсиббанк"

м. Київ

2019

Мета цього документу - довести до широкого загалу української банківської спільноти:

- найкращі приклади застосування норм чинного законодавства України;
- досвід відомих європейських банків в частині застосування ризик-орієнтованого підходу під час виконання своїх обов'язків у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- міжнародні норми та підходи щодо їх практичної імплементації.

Варто наголосити, що основним підґрунтям побудови ефективної внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу має стати ризик-орієнтований підхід, який дозволить мінімізувати ризики банку, а його застосування у повсякденній роботі - уникати та не допустити залучення банківських послуг до проведення схемних операцій.

При цьому слід розуміти, що при застосуванні ризик-орієнтованого підходу зміст превентивних заходів, що вживаються банком, має превалювати над їх формою.

Кожен з банків може долучитись до даного проекту шляхом:

- надання запитань/тем, які б на його думку доцільно було б освітити у подібних практиках;
- поділитись своїм власним досвідом;
- надання пропозицій стосовно покращення порядку доведення до банківської спільноти найкращих практик та їх застосування у повсякденній роботі;
- з будь-яких інших питань, пов'язаних з фінансовим моніторингом.

Практична реалізація персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), застосованих РНБОУ

Перелік скорочень, наведених у документі

Закон про санкції	Закон України «Про санкції» від 14.08.2014 №1644-VII
Постанова №654	Постанова Правління Національного Банку України №654 від 01.10.2015 Про забезпечення реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)
НБУ	Національний банк України
РНБОУ	Рада національної безпеки і оборони України
Санкційні списки	Фізичні та юридичні особи, зазначені у рішеннях РНБОУ, прийнятих відповідно до частини третьої статті 5 Закону про санкції.

Позитивна практика

Ситуативний приклад 1

Клієнт (далі по тексту - Клієнт) передає на обслуговування до банку зовнішньоекономічний договір, згідно якого планує оплачувати юридичній особі-нерезиденту, яка є відомим міжнародним трейдером (далі по тексту - Трейдер), товари, виробником яких є юридична особа-нерезидент (далі по тексту - Виробник), включена до санкційних списків (санкція - «блокування активів»). При цьому ані Клієнт, ані Трейдер не є включеними до санкційних списків.

За результатами аналізу фінансових операцій Клієнта за попередні періоди банком встановлено, що до моменту включення Виробника до санкційних списків Клієнт також закуповував у Трейдера товари, вироблені Виробником. Отже, включення Виробника до санкційних списків не змінило суті фінансових операцій та напрямів руху грошових коштів.

Таким чином, результати аналізу свідчать, що прийняття банком на обслуговування вказаного вище зовнішньоекономічного договору не буде порушенням вимог Закону про санкції та Постанови №654, оскільки фінансові операції на виконання умов договору не мають на меті уникнення обмежень, установлених спеціальними економічними та іншими обмежувальними заходами (санкціями).

<p>Позитивна практика <i>Ситуативний приклад 2</i></p> <p>В Банку обслуговується клієнт К1, до якого застосована санкція “запобігання виведенню капіталів за межі України”. Клієнт К1 на виконання умов укладеного з контрагентом зовнішньоекономічного договору надав своєму банку для виконання розрахунковий документ, що передбачає переказ коштів за межі України, як попередню оплату за невідвантажену контрагентом продукцію станом на дату проведення платежу.</p> <p>Банк, відповідно до Постанови № 654, відмовив клієнту К1 у виконанні вищезазначеного розрахункового документа.</p> <p>Крім того, про спробу проведення такої операції особою, зазначеної в санкційних списках, (клієнтом К1) Банк повідомляє НБУ у відповідному щомісячному файлі з показниками статистичної звітності.</p> <p>Висновок: така практика є позитивною для Банку, оскільки він виконує норми Постанови № 654 та застосовані санкції.</p>	<p>Негативна практика <i>Ситуативний приклад 2</i></p> <p>В Банку обслуговується клієнт К2 (адреса реєстрації та місцезнаходження – м. Київ), до якого застосована санкція “запобігання виведенню капіталів за межі України”. Клієнт К2 на виконання умов укладеного з контрагентом зовнішньоекономічного договору, розрахунки за яким передбачають здійснення оплати лише за фактом відвантаження продукції, надав своєму банку для виконання розрахунковий документ, що передбачає переказ коштів за межі України за вже отриману клієнтом К2 продукцію від контрагента.</p> <p>Зважаючи на те, що даний розрахунковий документ передбачає переказ коштів за межі України та враховуючи той факт, що до клієнта К2-ініціатора переказу застосована санкція “запобігання виведенню капіталів за межі України”, Банк відмовив своєму клієнту К2 у виконанні вищезазначеного розрахункового документа.</p> <p>Висновок: така практика є негативною для Банку, так як порушує положення Постанови № 654, відповідно до якої Банк мав виконати розрахунковий документ клієнта К2, оскільки переказ коштів здійснюється за фактично поставлену продукцію на митну територію України.</p>
<p>Позитивна практика <i>Ситуативний приклад 3</i></p> <p>Клієнтом К3 було надано для виконання до свого Банку А платіжне доручення в іноземній валюті на переказ коштів за межі України на користь особи О1. Клієнт К3 та особа О1 не зазначені в санкційних списках РНБО, при цьому до Банку Б, що є банком-кореспондентом Банку А та обслуговуючим банком особи О1, застосована санкція “запобігання виведенню капіталів за межі України”.</p> <p>Відповідно до зазначеного платіжного доручення клієнт К3 також доручає Банку А утримати комісійну винагороду за переказ, в</p>	<p>Негативна практика <i>Ситуативний приклад 3</i></p> <p>Клієнтом К4 було надано для виконання до свого Банку В платіжне доручення в іноземній валюті на переказ коштів за межі України на користь особи О2. Клієнт К4 та особа О2 не зазначені в санкційних списках РНБО, при цьому до Банку Г, що є банком-кореспондентом Банку В та обслуговуючим банком особи О2, застосовані санкції “блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном” (далі – “блокування активів”) та “запобігання виведенню капіталів за межі України”.</p> <p>Відповідно до зазначеного платіжного доручення клієнт К4 також доручає Банку В</p>

<p>тому числі, оплатити комісійну винагороду Банку Б за рахунок коштів клієнта К3.</p> <p>Банк А, з урахуванням результатів проведеного на предмет дотримання норм Постанови № 654 аналізу щодо можливості здійснення переказу коштів на користь особи О1 та можливості сплати комісійної винагороди на користь її обслуговуючого Банку Б, платіжне доручення клієнта К3 виконав в повному обсязі, здійснивши, в тому числі, перерахування комісії за проведення клієнтської операції на користь підсанкційного Банку Б.</p> <p>Висновок: така практика є позитивною для Банку А, оскільки він дотримується норм Постанови № 654.</p>	<p>утримати комісійну винагороду за переказ, в тому числі, оплатити комісійну винагороду Банку Г за рахунок коштів клієнта К4.</p> <p>Зважаючи на те, що клієнт К4 – ініціатор переказу та особа О2 – отримувач переказу не зазначені в санкційних списках РНБО, Банк В виконав в повному обсязі платіжне доручення клієнта К4, здійснивши, в тому числі, перерахування комісії за проведення клієнтської операції на користь підсанкційного Банку Г.</p> <p>Висновок: така практика є негативною для Банку В, так як сплата комісійної винагороди на користь банку, до якого застосована санкція “блокування активів” порушує положення Постанови № 654. Банк, відповідно до Постанови № 654, зобов’язаний відмовити клієнту у виконанні розрахункового документа на користь особи, зазначеної в санкційних списках, до якої застосовано санкція “блокування активів”. Крім того, банкам заборонено ініціювати переказ коштів на рахунки осіб, зазначених у санкційних списках, до яких застосовано санкція “блокування активів” та/або на власні рахунки банку, відкриті в особах, до яких застосовано санкція “блокування активів”, за винятком переказів коштів за операціями, які здійснюються для збільшення статутного капіталу банків України.</p>
<p>Позитивна практика <i>Ситуативний приклад 4</i></p> <p>Фізична особа «А» є засновником клієнта ТОВ «Б», який нещодавно відкрив рахунки у Банку. Клієнт ТОВ «Б» не здійснював тривалий час операцій по рахунку та спробував здійснити фінансові операції за кордон на користь ряду юридичних осіб-нерезидентів. За аналізом зібраної Банком інформації юридичні особи-нерезиденти виявились «компаніями-оболонками». Клієнту ТОВ «Б» було своєчасно відмовлено у спробі проведення таких фінансових операцій та у подальшому обслуговуванні. З метою мінімізації потенційних ризиків фізичну особу «А» було внесено до Чорного списку Банку на підставі підозри щодо його співпраці з «компаніями-оболонками». Згодом до Банку звернувся</p>	<p>Негативна практика <i>Ситуативний приклад 4</i></p> <p>До Банку звернулась компанія «А» з метою відкриття рахунків та здійснення фінансових операцій за зовнішньоекономічним контрактом на користь компанії «Б», що зареєстрована досить тривалий період часу в державі, що віднесена Банком до власного списку «ризикових держав». Банк зібрав інформацію за всіма заходами, які включають аналіз підтвердження того, що компанія «Б» не є «компанією-оболонкою». Проте, серед отриманих документів інформація про ведення контрагентом господарської діяльності з іншими компаніями та про КБВ контрагента була надана у вигляді листа від компанії «Б».</p>

<p>представник клієнта ТОВ «В» з метою відкриття рахунків для ведення господарської діяльності. Проте, у процесі поглибленого вивчення клієнта було виявлено, що представником клієнта ТОВ «В» є фізична особа «А», що був засновником клієнта ТОВ «Б».</p> <p>У результаті здійснених заходів Банком було відмовлено у встановленні ділових (договірних) відносин та надіслано повідомлення до Держфінмоніторингу відповідного до вимог законодавства України.</p> <p>Висновок: така практика є позитивною та свідчить про досягнення кінцевої мети здійсненого аналізу та недопущення використання послуг Банку для відмивання доходів.</p>	<p>Фактично вся інформація була надана до Банку і на її підставі було проведено фінансову операцію.</p> <p>У даному випадку Банку необхідно було здійснити додаткові заходи, щоб впевнитись у відсутності ознак підозрілості фінансової операції, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - з'ясувати реального КБВ контрагента на підставі копії легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію відповідної юридичної особи та/або витребувати установчі документи контрагента; - визначити суть господарської діяльності контрагента на основі документів, які підтверджують фактичний рух товарів, надання послуг, виконання робіт під час здійснення господарської діяльності; - здійснити поглиблену перевірку контрагентів компанії «Б» із відкритих (публічних) джерел інформації та перевірити взаємозв'язок між ними. <p>Висновок: така практика є негативною у зв'язку з тим, що Банком не враховані всі потенційні ризики не здійснено достатніх заходів щодо здійснення належного аналізу.</p>
<p>Позитивна практика <i>Ситуативний приклад 5</i></p> <p>Юридична особа-нерезидент звернулась до Банку для відкриття рахунків. Банком було вжито всі необхідні та додаткові заходи з метою підтвердження того, що вказана юридична особа-нерезидент не є «компанією-оболонкою». Клієнт планував здійснювати зовнішньоекономічну діяльність з контрагентами, які розташовані в країнах ЄС, але за аналізом наявних у Банку документів було виявлено, що деякі контрагенти мають рахунки відкриті в одному із іноземних банків, який використовується для здійснення валютних операцій, що містять або можуть містити ознаки ризикових фінансових операцій.</p> <p>Крім документів, які передбачені Положенням про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів</p>	<p>Негативна практика <i>Ситуативний приклад 5</i></p> <p>До Банку звернувся клієнт ТОВ «А» з метою відкриття рахунків. У процесі вивчення клієнта Банк виявив сумнівну та несприятливу інформацію щодо репутації попереднього директора/кінцевого бенефіціарного власника компанії, оскільки він, як повідомлялось, брав участь у створенні «компаній-оболонки» з метою ухилення від міжнародних санкцій.</p> <p>У зв'язку з цим, існували побоювання стосовно того, що керівника/контролера було змінено на іншу особу для маскуванню попередньої особи, яка здійснює реальний контроль над компанією. Клієнт на запит Банку надав документи для спростування такої інформації у вигляді письмових обґрунтувань щодо відсутності взаємозв'язку з особою, яка здійснювала управління цією компанією раніше. Банк</p>

<p>(інформації) про валютні операції, Банком додатково було витребувано:</p> <ul style="list-style-type: none"> - листи від контрагентів з обґрунтуванням щодо мети відкриття рахунку в ризиковому банку та інформацією щодо осіб (ПІБ, громадянство, адреса реєстрації, рік народження), які мають право розпоряджатися рахунком; - документи, які розкривають інформацію щодо відсутності взаємозв'язку між контрагентами; - відомості про відсутність стосовно контрагентів проваджень у справах про відмивання доходів та/або участі в різноманітних злочинних схемах для підтвердження незаплямованості їх ділової репутації. <p>Висновок: така практика є позитивною, адже в даному випадку здійснено всі достатні дії стосовно мінімізації ризиків під час обслуговування клієнта.</p>	<p>задовольнився вищезазначеною інформацією та встановив ділові відносини з клієнтом.</p> <p>Банк не здійснив заходів для отримання додаткової інформації/документів, наприклад:</p> <ul style="list-style-type: none"> - витребувати виписки щодо руху коштів по рахунках клієнта в інших обслуговуючих банках, де можна перевірити характер здійснених операцій та визначити контрагентів з якими співпрацює клієнт; - перевірити репутацію та взаємозв'язок даних контрагентів, у т. ч. з особою, яка була керівником/контролером клієнта до моменту настання змін тощо. <p>Висновок: така практика є негативною, тому що Банком не було вжито достатніх зусиль з метою унеможливлення потенційних ризиків.</p>
---	---